

Nermina Kurspahić
ALL ON BOARD

Drama u dva čina

Jedan je kafez pošao da traži svoju pticu...

-Franz Kafka

LICA

AMER
MELIHA – AMEROVA MAJKA
KASIM – AMEROV AMIDŽA
DIJETE AMEROVE TETKE

SELMA
NANA – SELMINA
TARIK – SELMIN BRAT
NAMIK – SELMIN BRAT

HAMLET
OFELIJA
KRALJ
KRALJICA
KRALJ – GLUMAC
KRALJICA – GLUMICA
BERNARDO
MARCEL
FRANCISKO
HORACIO
POLONIJE
DUH

RASEMA
KENAN
ELVIRA – KENANOVA SUPRUGA
EJUB – KENANOV OTAC
DJECA – KENANOVA I ELVIRINA

RAJKA – PREVODILICA
REDARI
POLICAJCI
KINEZI
BOSANCI

Van luke, na obali mora u Kopenhagenu, Danska, usidren je prastari brod koji je jedno vrijeme služio kao izbjeglički logor prognanicima iz Bosne i Hercegovine. Ova drama je posvećena njima. Svi likovi u njoj, kao i situacije oživljene u drami su fikcija. Sve ostalo je stvarno.

I ČIN

1.

Dvorac Helsingor. Magla je i stražari nervozno hodaju po zidinama dvorca.

BERNARDO: Šta se to dešava? Zašto je Francisko uznemiren?

MARCELO: Opet smo ga vidjeli!

BERNARDO: Koga, zaboga?

FRANCISKO: Starog kralja... ili nešto što liči na njega...

BERNARDO: Pa, šta je to...

MARCELO: Duh, glupane, kraljev duh!

BERNARDO: Molim, kakav duh! Jeste li vi normalni! Otkuda duh sada...

Kroz maglu se pojavljuje prozračni lik naoružanog kralja... Nastaje pometnja, stražari galame...

OFF: Evo ga, zovi Horacija... Zovi ti, ja odoh...

BERNARDO: Pa šta je ovo! Nikada nisam čuo, a kamoli vidio duha... Smak svijeta... Bježimo odavde...

FRANCISKO: Ali gdje, kad nas on stalno progoni!

MARCELO: Ipak, stanimo, možda nam želi nešto reći... Duhovi obično znaju više. Znaju kad se sprema neka nesreća. Možda sluti nevolju.

BERNARDO: Možda, ali šta god je, to mene ne zanima. Dosta mi je nevolja i ovako...

Opet vika...

OFF: Horacio, dođi da vidiš... Horaciooo!

2.

Brod, prilično star, usidren na moru. Na palubi stoje tri, četiri muškarca, Kineza ili Vijetnamca. Oni puše i gledaju ljude koji se ukrcavaju. Više ljudi; žena, muškaraca, djece, staraca, penju se na brod sa koferima, kutijama, kesama. Nesigurno se kreću ka palubi broda. Ispadaju im stvari, smetaju jedni drugima. Sa strane, na zemlji stoje uniformirani policajci, nekoliko ljudi sa sveskama provjerava

identitet svakog "putnika". Jedan je posebno nespretnan, rasipaju mu se knjige iz kofera, kesa. Drugi se ljute i požuruju ga.

KENAN: *(Nogom šuta rasute stvari, neke padaju u vodu.)* Miči mi se sa tim knjigama, vidiš da se penjemo!

AMER: Ne bacaj mi knjige... *(Pokušava uhvatiti bačene stvari.)* ... Pa i ja se penjem! Pričekaj malo, šta si navro! Vidiš da je prolaz uzak... Vidiš da nas je mnogo... Vidiš da svi nosimo nešto sa sobom... Nisam ja kriv što mi je pukla kesa...

KENAN: Ma, pu'ko si ti, pukli dabogda svi!

SELMA: Šta ti više pametuješ! Dosta mi je svega. Ovog poniženja. Bijede i stanja u koje sam dovedena. Trebam još tebe slušati.

KENAN: Ma, šta se ti javljaš, čiji si ti to advokat... Misliš da ja ne znam gdje sam i kako nam je... Ne trebaš mi ti o tome govoriti...

ELVIRA: Molim te, nemoj započinjati još jednu svađu! I ovako mi je previše tvoje galame.

KENAN: Moje galame! Uvijek si spremna da se staviš na stranu onih koji su protiv mene. Divno, prava si mi žena!

RASEMA: Ma, šta odmah izvrćeš stvari. Nije protiv tebe, nego protiv buke koju stvaraš.

KENAN: Evo još jednog advokata. Ko tebe šta pita, Boga ti?... I šta je ovo, urota protiv mene, je li?

SELMA: Ma daj, ne budi paranoičan! Zar ne vidiš da smo svi u istom, i da smo svi nervozni, i više od toga. Ali, ipak, pokušavamo se kontrolirati, barem neki od nas. To bih i tebi preporučila...

KENAN: Ma, šta ti imaš meni da preporučuješ!...

DRUGI GLASOVI: Ko si ti?... Hej, prestanite!... Dosta više!...

U svađu se uključuju bezmalo svi. Neka djeca plaču. Kinezi stoje nepromijenjenog izraza lica na palubi i dalje puše.

REDAR: *(Puše u pištaljku.)* Tišina! Tišina! Molim da se penjete jedan po jedan, bez svađe. Napravite red, red, molim... Ne možete se tako ponašati...

Glas mu se gubi u galami koju nije uspio suzbiti. Kinezi sa palube se osmjehuju i ravnodušno gledaju metež koji gotovo prerasta u tuču.

3.

U presjeku broda vide se, na gornjem spratu brodska kuhinja, a dolje tri, jedna do druge, brodske kabine. Sve su male i u njih se smještaju pristigli "gosti". U prvoj kabini je Kenan sa suprugom Elvirom, Ejubom, starim ocem, i dva mala djeteta. U kabini do njih je Amer sa majkom, amidžom i jednim dječakom. U trećoj kabini je Selma sa nanom i dvojicom braće.

KENAN: (*Vrlo ljutito*) Šta je ovo? Ovdje nas misle strpati! Ovdje... kao životinje... (*Bijesno udara šakom o zid kabine.*)

GLASOVI: Hej, ne lupaj!...

Kenan sjeda na jedan od kreveta i hvata se za glavu.

KENAN: Recite mi da ja ovo sanjam! Recite mi da sanjam... Ovdje, u ovom sanduku, pod vodom, na vodi, na brodu, među strancima.

EJUB: Rek'o sam ti, nije trebalo da idemo iz Trebinja.

KENAN: Ma, Boga ti! Je l' ti to mene zezaš! Šta je trebalo da radim! Da im i glavu, i glave svoje djece dam na tacni! Da pustim da mi žena bude njihova sluškinja!... Da... i tebe ponižavaju, ubiju...

ELVIRA: Nemojte sada opet, molim vas! Vidite kako nam je! Užasno! Šta sada da radimo? Povratka nema, a nema ni odlaska. Ne znam ni gdje... (*Plače.*) Nemojte, molim vas, zbog djece...

KENAN: Pa zbog djece sam i pošao sa vama... Trebao sam ostati... Trebao sam se latiti puške... Ovo nema nikakvog smisla... Šta smo ovim dobili?... Mir! Ma, kakav mir! Malo hrane, pića! Bože, kako smo glupi! Kako sam ja glup. Pristati na ovo! Tretman nedostojan bilo kojih živih bića... (*Opet lupa šakom o zid kabine.*)

VIŠE GLASOVA: Ne lupaaaj više, jebem ti mater...

KENAN: Ma, kome ti mater...

U unutrašnjosti druge kabine Amer raspakuje knjige. Njegova majka Meliha namješta fotografiju Banje Luke na zid do ulaza u kabinu. Amidža Kasim ljutito hoda po kabini.

KASIM: Mog'o bi nas malo osloboditi ovih tvojih knjiga. Ionako se gušimo u ovom, ovom, ma ne znam ni ja šta je ovo... (*Nogom šuta neke kese.*) Još mi je trebalo i ovo dijete. Ne znam samo što si ga povela?

MELIHA: Znaš ti što sam ga povela. On je sin Enesove sestre. I tvoje, ako si zaboravio.

AMER: Pa znaš da amidži to ne znači ništa. Ni brat, ni sestra, a naročito njihova djeca. Ne znači mu ništa ni što su taj brat i sestra odvedeni u logor.

KASIM: Šta to hoćeš da kažeš! Hoćeš da kažeš da sam ih ja tamo poslao!?

AMER: Nisam to rekao, ali kad to već spominješ, onda da primijetim, baš je čudno da su njih pokupili u logor a tebe nisu.

KASIM: Ma, bezobrazniče jedan! Čuješ li ti njega, Meliha!

MELIHA: Čujem i njega i tebe, i ne znam šta da kažem! Mogu samo da se čudim, očajavam, pa stvarno, šta je s vama? Prestanite, tako vam Boga, više te svađe. Ne mogu više, shvatate li, ne mogu više!... (*Plače.*) Moram misliti na sve, i na ovo dijete, siročče...

KASIM: Dobro, dobro! Ma šta mi ovaj mahnuti Trebinjac ovdje izvodi... Hej, ne lupaj!..

AMER: Možda bi bilo najbolje da se svi malo smirimo. Ovo neće trajati kratko, i ko zna kad ćemo odavde izaći, i da li ćemo...

KASIM: Kako izaći, pa nismo u zatvoru...

AMER: Ovo je malo rafiniraniji zatvor... Znaš ono, Danska je tamnica... Nema veze... Ovo ovdje je zatvor koji ti stvara iluziju da si slobodan. Ne postoji nikakva pravna optužba po kojoj bi bio zatvoren. A ipak si zatvoren! Bilo po zakonu, ili ne.

MELIHA: (*Tiho, više za sebe.*) Možda postoji druga pravda u ovom slučaju. Božija, kosmička...

AMER: Ja o tome ne mogu da govorim. Možda možete vi, ne znam... Ja samo znam da sve što jeste, jeste varka. Izgleda ti da si slobodan, a ustvari nisi. Ni u čemu. Nemaš izbora nego da pratiš upute koje ti daju.

MELIHA: (*Uzima malo dijete koje plače u krilo.*) O, Bože! Ne plašite više ovo dijete. Ne plači, dušice... Sve će biti uredu...

KASIM: Vraga uredu... Kako može biti uredu? Nemaš ništa svoje, osim nekoliko krpica stečenih pod ponižavajućim okolnostima. Nemaš pravnu i svaku drugu zaštitu koju imaju svi oni sretnici, stanovnici država koje prakticiraju mir i njegove blagodati. Naravno, svi će reći, imaš zaštitu po toj i toj konvenciji. Ali, ona je apstraktna, teoretska...

AMER: Pa i mi smo apstrakcija. Više nego što možemo i da zamislimo. Ne samo po onome što smo sada, a što i nama izgleda nestvarno, nego mnogo više po onome što smo vjerovali da jesmo, i da možemo biti...

KASIM: Ne razumijem te, šta hoćeš da kažeš... Hej, ne lupaj više!...

AMER: I bolje je tako... Bit će i meni i tebi lakše... (*Izlazi.*)

Unutrašnjost treće kabine. U njoj su dva kreveta nasprat. Mali okrugli prozor, stolić i ormarić. Selma se okreće po sobi. Pomaže svojoj nani da sjedne na jedan od donjih kreveta. Na dva gornja kreveta pokušavaju se popeti Tarik i Namik.

TARIK: Ja ću na ovaj!

NAMIK: E nećeš, ja ću!

TARIK: Ja ću! Ja sam stariji...

NAMIK: Selma, vidi ga, ne da mi krevet...

SELMA: Tišina više! Čekajte prvo dok se smjestimo. Treba sve što imamo smjestiti u ovih nekoliko kvadratnih metara.

TARIK: K'o imamo nešto...

SELMA: Imamo šta imamo, bezobrazniče jedan, prestani više da pričaš i pomози mi. Ne mogu ja sve.

NANA: Meni se ovdje ništa ne dopada. Haj'mo, brate, odavde.

SELMA: (*Nervozno*) Nano, nemamo gdje! Ovdje su nas smjestili, i to moramo prihvatiti... Molim te, pokušaj da razumiješ!

NANA: Ma, ja bih voljela kući.

SELMA: (*Još nervoznije*) Kakvoj kući! Šta je tebi! Nemamo mi više kuće! Pa zar si zaboravila da su nas iz nje izbacili! Nano, molim te, nemoj sada nakon svega da još i ti stvaraš probleme. Dobro je da smo i živi.

NANA: Ma vala, sinko, ne znam.

SELMA: Šta ne znaš!

NANA: Ne znam je li bolje što smo živi.

SELMA: Znam ja. Hoću da ova moja dva brata pa i ti, kad već mama i tata nisu s nama, preživimo. I ne samo to. Hoću da živimo, da imamo budućnost. Ti si makar imala prošlost.

NANA: E moj sinko... kakvu prošlost. Ovo mi je treći izgon. I vazda me isti tjeraju, ubijaju mi rođake, pljačkaju... E, ja, vala, više ne mogu. Hoću svojoj kući, svojim smokvama, avliji, cvijeću...

SELMA: Da, znamo to, nano, i ja bih nazad u Trebinje. Ali ne možemo. I ti znaš da ne možemo... Nadam se samo da im mama i tata još trebaju i da ih neće ubiti. Valjda i njima treba ljekara. Zato mi sada pomози. Molim te, zbog mene i ove djece...

Tarik vadi stvari iz mnogobrojnih kesa. Pomaže mu Namik. Nana tiho jeca.

SELMA: (*Grli je.*) Nano, molim te, nemoj. Znam da ti je teško, ali i nama je. Svi smo nesretni, razočarani, poniženi, uplašeni... očajni, očajni!

Selma počinje plakati. Sjeda pored nane i grli je. Prilaze i Tarik i Namik, i svi se se grle i plaču.

4.

Brodsko kuhinja. U njoj je mnogo ljudi, uglavnom žena, i isti oni redari i prevoditeljica. Jedna od redarki govori nešto prevoditeljici, koja klima glavom i osmjehuje se.

RAJKA: Ja sam Rajka, vaša prevodilica... Dobar vam dan, vaši domaćini vam žele dobrodošlicu, i žele da vas upoznam sa nekim pravilima ponašanja ovde. (*žamor*) Prvo, od vas se zahteva da poštujete propise ponašanja i kućnog reda. Detalje možete pročitati u brošurama koje su vam ostavljene u kabinama. Dakle, ne možete izlaziti sa broda kad hoćete. Mesečno ćete dobijati novac za hranu koju ćete nabavljati onda kad budete imali dozvole da izađete. Nadalje, molim vas da ne oštećujete inventar na brodu i da održavate higijenu... stolova, stolica, kupatila, štednjaka. Nije dozvoljeno ni glasno slušanje muzike, razgovaranje, upotreba tuševa posle jedanaest sati... Možda ste već primetili, na brodu su i izbeglice iz Vijetnama i Kine. Oni će uskoro napustiti brod, ali dok se to ne desi, od vas se zahteva da se ne sukobljavate i svađate. Zatim, morate napraviti raspored upotrebe kuhinje, jer, kao što vidite, imamo samo tri štednjaka, a vas je mnogo više... Ostalo, sve vam piše u brošurama, i molimo vas da ih detaljno proučite.

RASEMA: Znači, sada moramo samo da ispunjavamo naređenja i zahtjeve. Zanimljivo... Znaš šta, mi znamo malo više o redu i higijeni nego što nam oni i ti možete napričati... I zato, daj pusti tu priču o kuhanju, stolovima, tuševima, galami. Više nas zanima šta će biti sa našom djecom. Ona moraju nastaviti školovanje...

VIŠE GLASOVA: Tako je, šta je sa obrazovanjem?...

ELVIRA: Naravno, zašto nam o tome ne govorite. Niko ovdje nije došao da bude pasivni parazit. Mi imamo djecu, a ono što njima najviše treba je školovanje. Za njih, ali i za nas to je najvažnije.

Rajka prevodi redarima, onima koji su predstavljeni kao domaćini. Oni se nešto dogovaraju. Radio-stanicom pozivaju nekoga. Nakon dužeg vremena.

RAJKA: Za sada o organizovanom školovanju nema govora.

RASEMA: Pa, mogu li naša djeca ići makar u danske škole? Djeca su... Oni će brzo naučiti jezik...

Opet dogovori među domaćinima.

RAJKA: Za sada nema ništa od toga. Odluku o školovanju dece, kao i vašem statusu ovde treba da donese danska Vlada, a možda sve treba da se reši i na evropskom nivou. Dok se to ne desi, sve ostaje onako kako vam je predočeno.

SELMA: Kako je to? Objasnite nam! Kako! Ovako, nikako, i to zovete programom! Sramota! Sramota!

RAJKA: Molim vas, ne stvarajte probleme. Program vašeg boravka ovde za sada je ovakav: svi morate biti na brodu. Bez dozvole ga ne možete napuštati, ni zbog kojeg razloga.

RASEMA: Ma, ko će nam to zabraniti? Je li?! Reci...

Nastaje graja.

LJUDI: (*Viču.*) Šta je ovo, zatvor?!... Je li ovo nastavak naše torture?!... Hoćete li nas i poubijati?!... Ubijte, vala, odmah!...

Galama i metež... Redari opet zvižde...

5.

Paluba broda, po njoj šetaju i sudaraju se Kinezi i neki od muškaraca, bosanskih izbjeglica. Oni šapuću, razmjenjuju neke zavežljaje, novac. Amer čita.

SELMA: Šta to čitaš?

AMER: Shakespearea.

SELMA: Nešto je truhlo u državi Danskoj, zar ne?

AMER: (*Kroz smijeh*) Danska je tamnica... Ali i svijet je tamnica. U njem' ima mnogo zatvora, ćelija i kula; a Danska je jedna od najgorih.

SELMA: Barem sada nama jeste. Ali, priznat ćete, kraljeviću, gorih tamnica još ima. Jednu sam nedavno napustila, a i vi ste, čini mi se...

AMER: (*Pruž a ruku.*) Ja sam Amer, a ko si ti, lijepa gospo?

SELMA: Selma, uboga izbjeglica što više nije ono što je bila, a i to što je bila sad je samo blijedo sjećanje.

AMER: Onda i tebi snovi boli srca liječe. Pa reci mi ko jesi i bila si, draga nimfo...

SELMA: Studentica književnosti iz Trebinja. Čini mi se jako davno, i ne znam gdje, kada i kako. Da li to mjesto mojih uspomena postoji, da li je u njemu stvarno postojao život koji pamtim?

AMER: Ono što je bilo, ono što pamtimo ti i ja, toga više nema. Nema više istih ljudi, kuća, stvari. Možda još našim gradovima hode oblikom ista bića, ona koja smo nekad poznavali. Ali, oni što su ostali nisu više isti, nama znani. Ostale su njihove ljuštore, ali bit im se promijenila. Postali su sjene. Sjene čudnog sadržaja, varka onog što su bili. A to što su bili, možda opet nije ono što smo mi vjerovali da jeste. Možda je ono sada njihova java, a naše prošle predstave o njima samo su iluzija... Tamo ni zrak više nije isti. Ni drveće ni cvijeće. Tvoj i moj odlazak, izgon bolje, uništio je sliku svijeta koji smo poznavali i voljeli. Uništeno je mnogo života, mnogo znanog i dragog. Sada, tamo gdje si nekad i ti bila žive neki drugi ljudi. Ako ljudima se zvati mogu. Ipak i njih si, k'o i ja svoje džellate znala, do jučer čak voljela... Kakvo remek-djelo je čovjek, zaista!

SELMA: Veličanstven je čovjek! Kakve mogućnosti ima, a ipak izabere ono najgore. Po druge, ali i sebe... Šta je s tobom? Kakva su tvoja sjećanja i rane?

AMER: Ružna, tužna, nestvarna i bolna. Ponekad se pitam, da li se to stvarno zbililo. Da li sam ja zaista bio ono što mislim da jesam, ili sam samo ono što sam sada? I da li je sve to u jedan, ovaj moj jadni život moglo stati?... Da li je u tom mom životu bilo stvarno i sreće i ljepote i radosti? Ipak, ja ta stanja pantim, mada ono skorašnje ružno najviše. A mislio sam da se meni ne može dogoditi nešto takvo. Jer iluzija sreće što nam je Fortuna darivala pomutila nam je čula i razum... A Fortuna je bludnica.

SELMA: Dobronamjerna bludnica. Bludnica iz nužde, kao što su i sve bludnice.

AMER: Shakespeare bi rekao, onda je blizu Sudnji dan.

SELMA: Možda smo mu mi baš sad svjedoci.

AMER: Sumnjam. I mada je naša patnja prevelika, bilo je i ima i većih, samo mi za njih ne znamo, il' nećemo da znamo, kao što za našu neće drugi da znaju. I, tako, vrtimo se u krug...

SELMA: Krug patnji... Ipak, mi smo sad u njegovom centru... Ili se to meni čini... Nakon života koji sam imala, koji smo imali, sada smo svedeni na njegove mrvice, bijedu, poniženje, bol, tugu... patnju... i šta nam još ostaje... Ljubav... Imamo li snage ili volje za nju?... Osveta... Imamo li snage i volje za nju?

AMER: Ostajemo sami. Upućeni jedni na druge... sa ili bez ljubavi, moramo podnositi intenzitet saznanja koja do sada nismo poznavali... Zato, možda prije nego ljubav, strast i požuda nam trebaju... ovladavaju nama... A osveta, osveta je jedan od otrova. Slatkih, ili ne znam, nepoželjno poželjnih...

SELMA: O, ja bih se voljela osvetiti. Za sve ono što mi je oduzeto. Za sve boli i patnju mojih bližnjih. Osvetiti se, da... Samo ne znam kako. Ubijati, čini mi se, ne bih mogla. Mrziti, možda da. Ali šta sa tom mržnjom? Ona je neproduktivna. Izjeda, a ne hrani.

AMER: Hrani ranjene duše kao što su naše. Hrani na vještački način. Način koji ne produžava život, ali ga čini podnošljivijim. Posebno onima koji su postali nemoćni. Oni koji su prestali biti vlasnici svojih života.

SELMA: Voljela bih, ipak, da ljubav ima iscjeliteljsku snagu. Da može da zaliječi rane i ublaži boli. Da može da promijeni datu sliku svijeta, da može da ponudi nešto bolje...

AMER: Ne vjerujem u ljubav. Ne vjerujem u njene plodove... Ali, ja ih ipak želim jesti... jer drugog jela nemam... (*Primiče se Selmi, kao da će je poljubiti.*)

TARIK: Gnjava li te ovaj Banjalučanin?

SELMA: (*Ljutito ga pogleda.*) Ne pričaj gluposti, i idi vidi šta ti radi brat...

TARIK: On je sa nanom. Za njega ne brinem... Sada si mi ti problem...

SELMA: (*Vrlo ljutito*) Ma, balavac jedan! Kako se usuđuješ! Otkada sam ja tebi problem?!

TARIK: Otkada smo sami, bez mame i tate...

SELMA: E, pa onda imaš razlog više da mene slušaš! Ja sam starija, ne zaboravi!

Na palubi nastaje graja... Tuča između Kineza i Bosanaca.

BOSANCI: (*Viču.*) Bagro kosooka! Šta je, ba, gdje su pare?!... Gdje su pare? Razumiješ li ti mene?... Prevaranti, prevaranti usrani! Mislite nas nasukat'! Nije vam ovo Kina! Nema ovdje zmajeva i čarolija... Mislite nas tim vašim duhovima prepadati. E, ne bojim se ja ni većih macana od vas...

KINEZ: Nema pare... nema pare... Sve nestalo... Zle sile uzele...

BOSANAC: Šta nema, mamicu ti tvoju! Sad ćeš vidjet' šta je sila... (*Opet se tuku.*)

Grupa Bosanca stoji i prepire se međusobno... Jedan glas viče: Lopove, dao sam ti pare da mi izvedeš brata iz Trebinja... Lažeš, ništa mi nisi dao... Govno jedno banjalučko... svi ste vi kriminalci... Opet tuča... Dolaze redari i čuju se pištaljke.

6.

Opet zidine dvorca Helsingor. Stražari još jure i dozivaju se. Vidi se i Duh.

HORACIJE: Gle, zove vas da s njim pođete.

Baš k'o da želi nešto kazati: tek vama samom...

Duh daje Hamletu znak rukom da ga slijedi.

HAMLET: Još sved me zove: naprijed,
idem s tobom!

MARCEL: Ne, gospodaru, ne!

HORACIJE: Ne – slušajte nas, ne smijete ići!

HAMLET: Sudbina zove, svaku žilicu
u ovom tijelu čini snažnijom.

Od mišićja u nemejskoga lava...

Duh i Hamlet se udaljavaju na izdvojeno mjesto...

HAMLET: Kud vodiš me? Govori!... Ne idem dalje.

DUH: O, čuj me!...

Ja sam duh tvog oca, osuđen
obilaziti neko vrijeme,

a danju postit', zatvoren u ognju
dok plamen taj me sveg ne očisti
od gadnih grijeha koje za života
počinih. Da mi nije zabranjeno
kazivat' tajne moga zatvora,
ispričat' bih štošta mogao,
od čega bi i ponajblaža riječ
strahotom tebi dušu prožela
i mladu tvoju krv zaledila
i oči ti, k'o zvijezde iz putanja,
izbacila iz duplja njihovih,
a kudrave i guste uvojke
razmrsila, te svaka bi se vlas
za sebe sama nakostriješila
k'o bodljike u ljutog dikobraza.
Al' otkrivanje takvih vječnih stvari
ne dolikuje ušima od mesa
i krvi. Slušaj me, o, slušaj,
pa ako ikad ljubio si oca...
osveti gadno mu i bezdušno umorstvo!... (*Tutanj valova i munja nadjačava Duhove riječi.*)

Hamlet sjedi sam na obali mora i drži glavu rukama...

HAMLET: Bit' ili ne bit' – to je pitanje!
Je l' dičnije sve strelice i metke
silovite sudbine u srcu
podnositi il' zgrabiti oružje,
oduprijeti se i moru jada kraj
učinit? Umrijet – usnut, ništa više!
I usnuvši dokončat' srca bol
i prirodnih još tisuć' potresa,
što baština su tijelu. To je kraj,
da živo ga poželiš: umrijeti
i usnuti! Usnut' pa i snivat' možda!
Da, to je smetnja sva. Jer snovi, što
u smrtnom tome snu nas mogu snaći,

zemaljske kada muke stresemo,
da – to je, što nam ruku ustavlja,
i to je razlog, što je nevolja
dugovječna. Jer ko bi inače
podnosit' htio svijeta bičeve
i poruge i silu mučitelja
i rug i podsmijeh ljudi oholih
i bol, što kini ljubav prezrenu
i tromost pravde, naprasitost vlasti
i prezir, što ga vrijednost strpljiva
od nevrijednika trpi – kada može
da samim bodežom svoj račun smiri?
I ko bi tovar nosio u znoju
i stenjao pod teretom života,
kad ne bi volju mutio nam strah
od nečeg poslije smrti, neka zemlja
neotkrivena, kojoj nijedan
sa granica se putnik ne vraća,
te volimo podnositi sva ta zla
no pobjeći u nepoznato? Tako
razmišljanje nas čini kukavicama,
te srčanost boja prirodna
izblijedi sva od tužnog mozganja,
a važne i goleme zamisli
iz toka svoga zato izlaze
i gube ime djela. Tiho sad...

Hamlet ostaje da sjedi. Pada mrak...

Kraj I čina

II ČIN

1.

Brodaska kuhinja. Sve je u dimu. U njoj je velika gužva, galama i buka. Čuje se dozivanje, zveket posuđa.

RASEMA: Čiji je ovo lonac! Daj ga više skloni, smeta mi...

Pada poklopac sa lonca.

MELIHA: Ostavi to! Vidiš da još nije kuhano!

RASEMA: Šta me briga! Nije kuhinja samo za tebe. Vidiš koliko nas čeka na red da nešto skuha... (*U svađu se uključuje više žena, njihovi glasovi se miješaju, tako da se čuju samo dijelovi rečenica.*) Šta hoćeš... Ja čekam već sat vremena... Šta me briga... Misliš da i ovdje možeš komandovati, je li... Ti si kao gospođa, a mi smo stoka... E, pa nije ti ovo Banja Luka... Prostakušo jedna...

MELIHA: Vi, Trebinjci, gori ste od četnika...

RASEMA: Ma, jebali te četnici...

Gotovo dolazi do tuče... Opet interveniraju redari.

RAJKA: Dosta više! Domaćini vas upozoravaju da više neće tolerisati ovakve scene...

RASEMA: Ma šta ti pričaš, četnikušo jedna! Ko si ti da nam prijetiš... I ko to tebe ovdje postavi da prevodiš... (*Više glasova se slaže i uzvikuje.*) Jest, vala...

RASEMA: (*Nastavlja*) I Bog zna šta ti to prevodiš. Sigurno lažeš i prenosiš nešto što je na našu štetu... I šta bi to mogli uraditi s nama još? Baciti nas u more... je li... morskim psima... Pa, vala, ne moraju ići tako daleko, jer ovdje ima dovoljno pasa... (*Više glasova*) Tako je...

Rajka se došaptava sa redarima.

RAJKA: Ovo neću podnositi, da znate da ćete svi odgovarati i...

RASEMA: (*Baca lonac.*): Šta, kome ću to ja odgovarati, jebem li ti mater čitničku!... Tebi, Ujedinjenim nacijama?... Ili tvojoj bradatoj bratiji? E, malo sutra! Ne bojim se nikoga! Nikoga, razumiješ li!... (*Pridružuje se više ženskih glasova.*) Tako je!...

Pištaljke i vriska, psovke...

2.

Kabina u kojoj je Elvira. U kabini je nered. Po podu je pobacano smeće od raznih kutija keksa, čokolada, kesice čipsa, i sl. Elvira sjedi pred televizorom i jede slatkiše iz neke od kutija. Ulazi Rasema.

RASEMA: Ovo je više neizdrživo. Ja ću poludjeti... Kako se samo ponašaju prema nama... Uh, gdje dodosmo u Dansku! Ma sigurno su u dosluhu sa četnicima. Garantovano! I gdje nas samo strpaše zajedno sa onim, onim... Kako su samo bezobrazne one Banjalučanke, posebno ona Meliha...

ELVIRA: (*Ne odvraća pogled od televizora.*) Aha...

RASEMA: Hej, šta više buljiš u taj televizor i ždereš... Vidi se na šta ličiš. Udebljala si se k'o krmača... Samo jedeš to smeće i buljiš u televizor... Čuješ li ti mene šta ti govorim?

ELVIRA: Ha, šta...

RASEMA: E, pa stvarno si prešla svaku granicu... Naljutit ću se na tebe, pa onda ćeš ostati potpuno sama... Pripazi malo na ovu svoju djecu, kad nećeš na sebe...

ELVIRA: (*Konačno se okreće prema Rasemi.*) Izvini, šta si ono rekla?

RASEMA: (*Ljutito*) Ništa, mogla bi se i ti angažirati u školi koju smo ovdje pokrenuli za djecu. Pa, valjda nisi zaboravila sve što si bila u prethodnom životu!... Ja djeci predajem matematiku i fiziku. A ti bi mogla maknuti tu debelu guzicu i predavati im biologiju i hemiju.

ELVIRA: (*Opet gleda prema televizoru.*) Joj, ne znam bih li ja to mogla... Dugo nisam predavala... Zaboravila sam mnogo toga... A i znaš kako se stvari mijenjaju.

RASEMA: Sve se mijenja! Ali ipak osnove ne. I naravno da bi mogla predavati... Pa bile smo gimnazijske profesorice tolike godine... Sjećaš li se?

(*Elvira opet gleda u televizor.*) ...Ma šta to gledaš, Boga ti!? (*I ona gleda ljutito u ekran.*)

ELVIRA: Meksičku seriju... Ona je lijepa sluškinja kod bogatih veleposjednika... Gazdina je kćerka, ali ona to ne zna. Ne zna ni gazda kojem se sviđa. Sviđa se i bratu koji ne zna da mu je ona sestra. A on se dopada i opsjeda ga gazdaričina sestra, koja mu je majka, ali ni ona to ne zna jer su joj oteli to dijete kad je bio mali... Evo, vidi... uspjela je, dovukla ga je u krevet...

RASEMA: Ma šta to pričaš... Šta je to, grčka tragedija, Edip i Jokasta?

ELVIRA: (*Zaneseno*) Ne, ne, meksička sapunica, samo ima i incesta... Eno onaj svećenik je, ustvari, žensko kojem se dopada onaj drugi svećenik, polubrat gazdine kćerke, i svi su oni jako nesretni, da se rasplačeš...

RASEMA: Da se rasplačeš! Pa šta je ona tebi i ti njoj da se rasplačeš! Vidi sebe, nas oko sebe. Mi smo za rasplakati...

ELVIRA: Znam! Znam! Ali ja za nas više nemam suza. Samo ove jeftine iluzije me još drže... Bizarni ljubavni i incestni zapleti... jeftine priče za jeftine emocije...

RASEMA: (*Vrlo ljutito, čupa utičnicu antene sa televizora.*) Ma, jebi se tamo, ti i ti tvoji rodoskrvnici... Jesi li ti normalna?... Probudi se! Pogledaj još jednom oko sebe... Vidiš li gdje smo, i šta smo?... Koliko smo sve ovo skupo platili?... Vidiš li našu patnju, svoju djecu, muža?... Vidiš li mene? Sama sam ovdje sa djecom. Ivan je ubijen, i ko zna gdje mu je grob...

ELVIRA: (*Očajno*) Vidim... vidim... I tebi se divim! Odakle ti snaga. Ja hoću da poludim zbog svoje situacije. Vidim svoj život, koji je, ustvari, postao antiživot, raspao se. Vidim stvarnost koja je nepodnošljiva... Ne mogu da je podnesem. Ovo mi je jedina iluzija koju još sebi mogu da priuštim i koja mi treba da ne poludim. Gledam ove jeftine drame, slušam španski, koji nikada nisam dobro naučila, i mislim na svoj talijanski, na sav trud i ljepotu koje sam doživjela učeći ga. Imam samo ovo i hranu, jer Kenan me i ne vidi... Ili me vidi samo kao vreću mesa...

RASEMA: Sama si kriva za to! Pa kako drugačije da te vidi?... Sjediš tu u ovoj mračnoj kabini. Buljiš u televiziju, ždereš, oko tebe gomile otpadaka... Pa šta ti očekuješ?

ELVIRA: Očekujem malo razumijevanja. Očekujem od svog muža da me voli, razumije. Ne očekujem da mu se gadim... (*Plače.*) Znaš li kako dugo me nije poljubio, prišao kao ženi, a da ne kažem šta više...

RASEMA: Razumijem te, i na tvojoj sam strani. Ali, ne očekuj previše. Vidiš u kakvoj smo situaciji. Gdje smo. I kako da vodite ljubav? Četvero vas je u kabini. Ti, Kenan i dvoje djece... Hvala Bogu da su djeda smjestili u drugu kabinu... I kako da u tim uvjetima vodite ljubav?

ELVIRA: Ko hoće svugdje to može raditi. Kako mogu moje komšije iz susjedne kabine...

RASEMA: Šta!? Kakve susjedne kabine? Pa tamo je ona Meliha sa muževim bratom, sinom i djetetom muževe sestre...

ELVIRA: Šta ja znam kako, samo se čuju škripa i dahtanja...

RASEMA: Pa čiji, zaboga?...

ELVIRA: Pa mislim Melihini i Kasimovi, da čuješ kako se samo strasno vole...

RASEMA: Znala sam! Kurva jedna! Ovamo mi glumi damu. Drolja! Znala sam. I znaš šta, vjerujem u priče o njenoj odgovornosti, zajedno sa Kasimom, za mužev odlazak u logor... Ma, vidi ti nje...

ELVIRA: Ma, ti to ne znaš. Ne možeš ženu onako optuživat'...

RASEMA: Mogu, i hoću. I sin joj se obraća sa rezervom. On je onako fin, čini mi se. Vrti se oko one naše lijepe Trebinjke Selme. Izbjegava mater i amidžu...

ELVIRA: Ko zna šta tu ima. Kasim je nekako čudan. Ni Kenan ni Ejub ga ne vole... Ali ona nije tako loša...

RASEMA: Nemaš ti pojma. Ne vidaš je svaki dan... Šta, vidjela si je i razgovarala sa njom dva-tri puta... A ja je srećem svaki dan... Kučka je to... Kučka... Vidi ti nju. Drolja... Misli da se svijet oko nje vrti... Uh, uh... E, vala neće više svijetu mazati oči. Ona je k'o fina, a ja sam k'o prostakuša... E, neće vala više zavaravati, raskrinkat ću je ja...

3.

Susjedna kabina u kojoj su Meliha i Kasim. Oni su vodili ljubav na jednom od donjih brodskih kreveta. Krevet je uzak, i razmak između donjeg i gornjeg kreveta je mali tako da ga Kasim dotiče glavom.

KASIM: Joj, jebem ti krevet...

Meliha se uspravlja, sjeda, podiže tregere na kombinezonu i hvata glavu rukama. Kasim je opet pokušava oboriti, ali ona ga odgurne.

MELIHA: Dosta, prekini više!

KASIM: Zašto, šta ti je sada?

MELIHA: Šta mi je! Još pitaš!

KASIM: Da, pitam, jer mi nije jasno... Pa nisam te silovao... Šta izvodiš sada? I sama si priznala da uživaš i da nikada nisi imala bolji seks... *(Ironično)*... Čak ni sa svojim dragim mužem...

MELIHA: *(Nervozno ustaje.)* Prestani, prestani! Znaš da volim Enesa. Znaš šta se sve desilo, znaš...

KASIM: Znam, a znaš li ti! I zašto si onda pristala na sve ovo sa mnom? Ja te nisam prisilio.

MELIHA: O, kako izvrćeš stvari. Nisi me prisilio, ali si me salijetao. Nakon što su Enes i Višnja odvedeni u logor, ti si se našao tu da me tješiš... Nudiš svoje usluge...

KASIM: A ti si sve prihvatila, zašto... zbog čega, ako ni sama nisi željela!

MELIHA: Zato što sam bila slaba, uplašena, izgubljena, šta ja znam... A ti, ti si se našao tu sa pažnjom, riječima utjehe.

KASIM: *(Sjeda na krevet i pripaljuje cigaretu.)* Bilo je tu mnogo više od riječi pažnje... Sjećaš li se kad sam te prvi put poljubio. Uzvratila si mi strasno... Sjećaš li se kada smo prvi put vodili ljubav? Uživala si kao nijedna žena sa kojom sam bio do tada... Davala si se i hvatala za mene kao davljenik...

MELIHA: Davljenik, to je to. Ti si za mene bio slamka za koju sam se grčevito hvatala. Da, upravo to! Svjetionik koji je nekako svijetlio u mraku koji me je okruživao i gutao... A meni je trebalo da se za nekog, nešto uhvatim... Ti si bio najbliži, i nudio si se... Oh, Bože... Strah me je, strah...

KASIM: *(Miluje je po leđima.)* Pa nije valjda samo to, budi iskrena prema meni i sebi... Ti si uživala sa mnom, kao ni s kim do tada. To su tvoje riječi. Čak si prvih dana tražila bliskost sa mnom više nego što sam i ja mogao da očekujem i pomisliti.

MELIHA: *(Izmiče se od njega i pripaljuje cigaretu.)* Sve si pogrešno shvatio...

KASIM: Šta to, da si me željela, davala se kao kurva...

MELIHA: *(Ošamari ga.)* Prostače! Kako si izokrenuo stvari. Kao da ne vidim šta pokušavaš! Mene učiniti odgovornom za sve...

KASIM: (*Uhvati je snažno za ruku.*) Ovo više nikada nemoj učiniti... Bestidnice!...

MELIHA: Pusti me! Tvoje prisustvo me je odvojilo od mog sina. Misliš da on ne vidi šta se dešava...

KASIM: Ne spominji mi tog tvog bezobraznog i uobraženog pametnjakovića. On me nikada nije volio. I mene krivi za Enesovo hapšenje... A sada još ovo sa tobom. Jedva je dočekao da me sada još više mrzi i optužuje za sve. Za bratovo hapšenje, tvoju depresiju, njegov izgon i neuspjeh... Pa valjda sam ja u njegovoj viziji kriv i za agresiju na Bosnu...

MELIHA: Prvo, ne vrijeđaj mi sina. On je jedina svijetla tačka u mom životu. A drugo, možda je u pravu kad si ti u pitanju... Sve je ovo bolesno, nezdravo... Vidiš li kako nas ljudi gledaju... Vidiš li kako Amer pati, sumnja... S pravom, s pravom. Oh, moje dijete, kako je nesretno... (*Opet se hvata za glavu.*) Valjda će razumjeti... Valjda će naći ljubav i vjeru koje je izgubio... Oh, daj Bože da makar sa onom lijepom Trebinjkom nađe dio radosti i nestalog zadovoljstva... Kako sam to mogla dozvoliti? Kako? Izgubila sam sina... Jedinu osobu koja me voli bez interesa... Pusti me,пусти me, gadiš mi se...

KASIM: (*Zamahne rukom kao da će je udariti, a onda je počne milovati po licu i grudima.*) Gadim ti se... Ne bih rekao... Ne, ne, ovo lijepo lice ne zaslužuje udarce... Ove prekrasne grudi za kojim sam uzdisao još prije nego si se udala za moga brata traže samo milovanje... Milovanje koje ti samo ja mogu pružiti... Tvoje tijelo za kojim je uzdisala cijela Banja Luka traži i treba moje ruke... dodire i nježnost... jer ono je strasno... vatreno... jedinstveno...

MELIHA: (*Izmiče se, ali neubjedljivo.*) Prestani, prestani, molim te... ohhh!

Scena se zatamnjuje uz ljubavne uzdahe...

4.

Dvorana dvorca Helsingor. U njoj je puno svijeta. Tu je trupa harlekina koja izvodi pantomimu i akrobacije. Na prijestolju sjede kralj i kraljica i drže se za ruke. Nekoliko stepenika niže, a to je onda bli`e bini i u centru je scene, sjede Ofelija i Hamlet.

HAMLET: Ha, ha!! Jeste li kreposni?

OFELIJA: Kraljeviću?

HAMLET: Jeste li lijepi?

OFELIJA: Šta misli vaše gospodstvo?

HAMLET: Mislim – ako ste kreposni i lijepi, da vaša krepost ne bi smjela dopustiti nikakvo općenje s vašom ljepotom.

OFELIJA: Pa zar bi ljepota, kraljeviću, mogla imati bolje društvo od kreposti?

HAMLET: Dakako, jer će moć ljepote prije pretvoriti krepost u svodilju, nego što snaga kreposti može ljepotu učiniti sebi sličnom. To je nekada bio paradoks, ali u naše je doba zaista tako. Ja sam vas jednoć ljubio.

OFELIJA: Zaista, kraljeviću, tako ste se vladali, da sam u to vjerovala.

HAMLET: Niste mi smjeli vjerovati, jer staro se naše deblo ne može tako nakalemiti vrlinom, da nam od njega ne bi ostao trag. Nisam vas ljubio.

OFELIJA: To sam većma bila prevarena.

HAMLET: Idi u samostan! Zašto da rađaš grešnike? Ja sam sâm prilično pošten, ali bih ipak mogao sebe optužiti za koješta, te bi bilo bolje da me mati nije rodila. Vrlo sam ohol, osvetljiv, častoljubiv, i više je grijeha spremno na moj mig, nego što imam misli da ih zamislim, mašte, da im dadem oblik, i vremena, da ih izvršim. Zašto da takvi ljudi, kakav sam ja, plaze između neba i zemlje? Svi smo mi prepredene hulje – ne vjeruj nijednome od nas. Idi u samostan... Ako se budeš udavala, dat ću ti ovu kletvu u miraz. Bila ti čista kao led i bijela kao snijeg, kleveti nećeš uteći. Idi u samostan – idi zbogom. (*Hoda gore-dolje.*) Ili ako hoćeš svakako da se udaš, pođi za budalu, jer pametni ljudi znaju predobro kakve vi nakaze od njih pravite. U samostan – idi, i to brzo.

OFELIJA: Izliječite ga, moći nebeske!

HAMLET: (*Opet se vrati.*) Znam i to, kako se mažete, predobro znam. Bog vam je dao jedno lice, a vi pravite sebi drugo – gegate se, skakućete i šušcate i izvraćate imena Božijim stvorovima, a u požudi se gradite nevješte. Idi, dosta je – od toga sam poludio. Nećemo, velim, više da znamo za ženidbu. Oni koji su oženjeni, neka žive – svi osim jednoga – a drugi neka ostanu kako jesu. U samostan – idi...

Hamlet ljutito odjuri. Ofelija ostaje i zbunjeno se okreće. Glumci i akrobate postaju glasniji.

KRALJ: (*Pljeska rukama.*) Tiše, dvorjani! Pogledajmo šta su nam glumci pripremili... (*Ljubi kraljici ruku.*)

HAMLET: (*Vraća se.*) Gospođice, smijem li leći u vaše krilo?

OFELIJA: Ne, kraljeviću.

HAMLET: Mislim, da položim glavu u vaše krilo.

OFELIJA: Da, kraljeviću...

Hamlet legne do Ofelijinih nogu.

HAMLET: Zar mislite da sam htio reći nešto ružno?

OFELIJA: Ja ne mislim ništa, kraljeviću.

HAMLET: Ništa. To je lijepa misao, ležati između djevojačkih nogu.

OFELIJA: Šta je lijepa misao, kraljeviću?

HAMLET: Ništa.

OFELIJA: Vi ste veseli, kraljeviću.

HAMLET: Ko, ja?

OFELIJA: Da, kraljeviću.

HAMLET: O, Bože, ta ja sam vaš jedini lakrdijaš. Pa šta da radimo nego da budemo veseli? Ta pogledajte, kako je u moje majke radosno lice, a nisu još ni dvije ure što mi je otac umro.

OFELIJA: Ne – dvaput po dva mjeseca kraljeviću.

HAMLET: Zar toliko? E, onda neka đavo nosi crninu, jer ja ću obući odijelo od samurovine. O, nebesa! Umro prije dva mjeseca i još nije zaboravljen! Onda ima nade da uspomena velika čovjeka može za pola godine da nadživi njegov život – ali, bogami, treba onda da gradi crkve ili neće niko na nj' misliti i bit će mu kao drvenom konju, koji ima ovaj grobni natpis:

"Jer oj! Jer oj!

Zaboravljen je drven konj."

Glumci postaju bučniji, i Hamlet ustaje i plješće rukama.

HAMLET: Čujmo sada šta nam glumački kraljevski par ima reći!

Glumac-kralj i glumica-kraljica nakašljavaju se i počinju recitirati u patetičnom tonu.

G-KRALJ: Već tri'es't put' su kola žarkog Feba

obišla krug zemaljski preko neba

i dvan'est je mjeseci blijedim sjajem

što ljubav srca, Himen ruke naše

u bračnu vezu svetu povezaše.

G-KRALJICA: I mjesecu i suncu doć' će kraj

ali ljubavi nam nestat' neće sjaj.

Al' tvoje srce neku tugu krije

i nisi vedar, k'o što bješe prije.

Sva strepim za te, al' sa strepnje moje

nek' ne jaduje, mužu, srce tvoje,

jer strah u žene s ljubavlju korača

i to je veći što je ona jača.

Kolika mi je ljubav, dobro znaš,

a i moj strah je, mužu, tolik' baš.

Ko silno ljubi, silan strah ga mori,

a strah kad raste, jače ljubav gori.

G-KRALJ: O, naskoro ću ostavit te draga,

jer sva mi gine tjelesna već snaga,

a ti na svijetu sama ćeš živovat

i drugi muž –

G-KRALJICA: O, nemoj, dušo mila –

ta to bi gadna izdaja mi bila.

Jer drugog muža može tek da ljubi

prokletnica, što prvog muža ubi.

Na drugi brak nas tjera samo težnja

za bogatstvom, a ne iz srca čežnja.

Svog mrtvog muža ja bih ubila,

kad s drugim bih se mužem ljubila.

G-KRALJ: Ja vjerujem da sada misliš tako,

al' svaki naum prekrši se lahko,

jer nakana je pamćenju nam rob

i čim se rodi, kopa sebi grob.

K'o plod je, što se zelen drži grane,

a kada dozri, sam sa stabla pa'ne.

Što sami sebi dužni smo mi ljudi,

zaboravljamo, jer smo takve ćudi.

Što zamislimo u žestini strasti,

kad mine strast, u zaborav će pasti.

Žestina burna radosti i jada

od sebe same gubi se i pada.

Gdje radosti su obijesne i bučne,

i patnje jada teške su i mučne.

Zbog malih stvari jad se raduje,

a radost opet brzo jaduje.

I k'o što sve na svijetu prestaje,

i ljubav sa srećom nestaje.

I ovo još ispitat' mnogo vrijedi,

da l' sreću ljubav vodi ili slijedi.

Kad moćan čovjek izgubi svoj sjaj,

i prijateljstvu brzo bude kraj,

a kada sreća male snađe ljude,

od dušmanina im bude.

U obilju češ imat prijatelja,
gdje za njima i ne mori te želja,
a ko u bijedi kuša druga svog,
taj dušmanina steče velikog.

Al' sad ću svršit', kako počeh prije:
što volja nam je, to nam udes nije,
i namjere su naše slabe sve,
jer naum naš je, ali uspjeh ne.

Sad misliš ti da drugog nećeš htjeti,
al' ta će mis'o sa prvim mužem mrijeti.

G-KRALJICA: Ni zemlja nek' mi hrane ne daje,
ni sunce Božije nek' mi ne sjaje,
bez radosti mi svaki bio danak
i ne znala za blagi noćni sanak
i svaka nada me iznevjerila
i tamnica mi tijesna domom bila,
sva zla, od kojih gine ljudska radost,
nek' unište mi svaku slast i sladost
i kroz sve muke vječne neka prođem,
za drugog muža ako ikad pođem.

*Glumac kralj legne, a drugi glumac dolazi na scenu i sipa mu otrov u uho... Kralj se diže sa svitom.
Nastaje komešanje.*

HAMLET: Šta je bilo? Da li to kralju ne sviđa se gluma?...

POLONIJE: Mir, mir, predstava se prekida...

5.

Selma i Amer sjede na palubi broda. Zagledani su u more...

SELMA: Šta misliš, hoće li ovaj trošni brod biti naš kraj?

AMER: (*Odsutno*) Molim?

SELMA: Pitam... nema veze. O čemu razmišljaš?

AMER: O svemu. O onom što sam bio, i još mogao biti. O onome što sam uradio i još htio uraditi, o životu kakav je bio i još mogao biti...

SELMA: Pa može li još biti?

AMER: Onakav kakvog smo mi upoznali i vodili, ne. Nikada više...

SELMA: (*Nervozno*) Pa šta onda može biti?...

AMER: Otkud znam... Hej, hajde da prekinemo ovu proročansku seansu...

SELMA: (*Radosno*) Hajdemo. Hajdemo se pokušati mislimo vratiti sretnim trenucima. Hajdemo zamišljati situacije u kojima smo bili radosni... I, mada se u prošlim životima nismo sreli, hajde da mislimo kao da jesmo.

AMER: Kako to misliš?

SELMA: (*Radosno*) Evo, naprimjer, ja sam u Trebinju ljeti stvarno provodila divne dane. Bilo je toplo. U mojoj bašti bilo je puno cvijeća. Bila je i jedna smokva. Rađala je toliko da smo morali zvati prijatelje da je i oni oberu... Evo, hajde da zamislimo da si i ti došao da bereš smokvu...

AMER: (*Zatvara oči.*) Hm, pričekaj malo da se koncentriram... Da, da vidim to... Dobro, hajde...

SELMA: (*Ushićeno*) Evo, mama, mama!... Vidi ko je došao... Amer iz Banje Luke... Dobrodošao u moje bijele dvore. Sjedi ovdje u hlad. Jesi li dobro putovao? Jesi li se umorio?

AMER: Dobro, dobro, ali ove vaše vrućine... Kako je samo vruće! Čini mi se da će mi mozak provreti. Pred očima mi igra zrak, a pogled se muti. Kako možete ovo da izdržite?

SELMA: Pogledaj ti njega, maza. Pa fino... mladi gospodine, hladimo se u kupatilu, ili na Lastvi... ili na moru... Pijemo vodu, jedemo voće...

AMER: Da, more! E, to je nešto na čemu vam zavidim. Biti tako blizu mora, a ipak ne sasvim na njemu.

SELMA: Vidiš, ipak je lijepo živjeti ovdje... Ako hoćeš, kad se malo odmoriš, možemo odmah otići na more, ili hajdemo tek večeras u Dubrovnik. Bit će predstava *Hamleta* na Ljetnjim igrama.

AMER: Divno, baš želim da gledam tu predstavu...

SELMA: Onda do večeras, do tada, hajdemo malo u grad... Pokazat ću ti najljepše platane na svijetu...

AMER: Čekaj malo... Pusti platane po ovoj vrućini. Bolje da me počastiš ovim smokvama.

SELMA: Sa zadovoljstvom. Samo, morat ćeš sam da ih bereš.

AMER: Zadovoljstvo je moje...

SELMA: Oh, pazi grane su skliske... Mogao bi pasti.

AMER: Ne brini, navikao sam ja na te situacije. Vidjet ćeš kad dođeš kod mene u Banju Luku. U mojoj bašti, pored Vrbasa ima puno voćki. Trešanja, dudova, šljiva...

SELMA: Ne volim šljive.

AMER: Pa ne moraš da ih jedeš...

SELMA: Dobro, dobro... Hoćeš li se naljutiti ako te nakratko ostavim samog? Ja odoh da se istuširam i vidim šta ću obući večeras.

AMER: Pa, mlada damo, nadam se da me nećete dugo ostaviti među ovim cvijećem i mirisima... Mogle bi me pojesti ose...

SELMA: Ne brini, eto me brzo... Evo me...

AMER: Izgledaš predivno...

SELMA: Dopada ti se... Misliš li da je haljina previše izrezana?

AMER: Ne. Mislim da je izrezana onoliko koliko treba. Dovoljno da zagolica maštu, i dozvoli ti da naslutiš kakvo raskošno i savršeno tijelo vlasnica te haljine ima.

SELMA: Ah, ti, laskavče... Ti i tvoje pjesničke opservacije...

AMER: Pa kakve drugačije da imam kad sam sa tobom u društvu, u ovom predivnom ambijentu... sa najljepšim cvijetom među cvjetovima... Mmm, kakav to miris imaš...

SELMA: Dopada ti se?...

AMER: Dopada! Očarava me... mmm.

SELMA: (*Migolji se.*) Ne, ne ovdje... Amere... Moji roditelji...

AMER: Šta tvoji roditelji... želim samo da te poljubim, udahnem miris tvoga tijela... okrznem tvoju kožu...

SELMA: Znaš šta, hajdemo u moju sobu. Hoću da ti pokažem svoje knjige... ploče...

AMER: Divno, pokaži mi sebe... (*Približava se i ljubi Selmu.*)

SELMA: Hej, polahko, šta ti je...

AMER: (*Otvara oči.*) Zašto me budiš? ...Sanjati, sanjati, možda i spavati... Pa, hajdemo već jednom u Dubrovnik. I znaš šta, poslije predstave pozivam te da sa mnom odeš u Banju Luku.

SELMA: Može, ako obećaš da ćeš dati i meni da vozim. Da ćemo svratiti u Mostar i u Počitelj.

AMER: Vaše želje su zapovijesti za mene...

SELMA: I, šta misliš o predstavi... Ja uvijek želim i očekujem više...

AMER: Tako nekako i ja mislim. I uvijek zaključim da je sve najbolje napisano u samoj drami.

SELMA: Ipak, Ofelija je izuzetna. Lijepa, delikatna...

AMER: Onakva kakvu niko, pa ni Hamlet, stvarno ne zaslužuje...

SELMA: Pazi da ne promašiš skretanje za Mostar... Uh, kakva gužva.

AMER: Eto zašto ne volim Mostar ljeti. Ne možeš ga ni vidjeti od tolikog svijeta i vrućine.

SELMA: Onda se nećemo zadržavati. Nastavit ćemo za Počitelj.

AMER: Što to ima još tamo osim kamena i blještave ljepote?

SELMA: Moja najbolja prijateljica, Maurizia, talijanska slikarka, i njen mladić su u počiteljskoj Koloniji. Obećala sam da ću ih posjetiti.

AMER: Dobro, dobro...

SELMA: I kako ti se sviđaju moji prijatelji?

AMER: Gotovo kao i ti...

SELMA: Zar nije divno što su nas pozvali da ih posjetimo u Padovi? Hoćemo li ići?

AMER: Zašto da ne... Kad bi željela da idemo?

SELMA: U septembru. Manje je vruće, a još je toplo i lijepo.

AMER: Onda u septembru... A do tada... pravac Banja Luka.

SELMA: Banja Luka, Banja Luka! Šta to ima tamo tako vrijedno...

AMER: O, mnogo toga! Vrbas, zelenilo... Ferhadija... Kastel...

SELMA: Pa slično ima i u Trebinju!

AMER: Ali, Banja Luka je ljepša.

SELMA: E, to ćemo još vidjeti... Hej, nemoj da voziš tako brzo...

AMER: Evo... stigli smo. Ovo je moja kuća... Dopada li ti se?

SELMA: Lijepa je.

AMER: Vidiš, ovaj voćnjak je moj... sve do Vrbasa... Dođi da upoznaš moje roditelje...

SELMA: Ma, neprijatno mi je.

AMER: A ja sam mogao biti sa tvojima...

SELMA: To je drugo...

AMER: Ne razumijem... Hajde...

SELMA: Pričekaj... Hajdemo prvo na rijeku...

AMER: Dobro, ako tako želiš...

SELMA: Brrr... voda je baš hladna...

AMER: Hej, pazi, ovdje ima virova, mogli bi te odnijeti...

SELMA: Joj, drži me!...

Amer objuži Selmu oko struka i oni se ljube...

6.

Na palubi se skupljaju ljudi i stoje u grupama. Vlada veliko nevrijeme. Vjetar i kiša.

MELIHA: Pa može li se nešto uraditi da se ovaj brod prestane ljuljati?

RASEMA: Ma, Boga ti! A šta bi ti to da se uradi... Vidiš li da je nevrijeme...

ELVIRA: Pa ovo je zaista strašno. Prevrnut ćemo se.

KENAN: Šta pričaš gluposti! Vidiš da smo usidreni u luci.

KASIM: Ali vjetar je suviše jak... Može prevrnuti brod... (*Više glasova, jedni viču – Može! drugi – Ne može!*)

KENAN: Stanite malo... Bez panike... Evo, nek' moj otac siđe s broda i ode da potraži pomoć.

KASIM: A što baš tvoj otac, što ne bih ja...

KENAN: Eto zato! E, nećeš vala opet izvlačiti svoju guzicu... Ejub je još u snazi i spretan. On može da izađe s broda, da se održi, a da ga vjetar ne odnese. Mi ostali treba da ostanemo na brodu u slučaju da se nešto desi... (*Čuje se više glasova – Tako je!*) Brzo, nađite užad, ili nešto slično. Moramo se privezati za nešto čvrsto... Pazite na djecu... Ejube... požuri...

Vjetar je sve jači, žene vrište.

MELIHA: Bože, hoće li ovaj brod biti naš kraj.

RASEMA: Prestani više da kukaš, daj pomozi ovamo...

SELMA: Amere, gdje si?

AMER: Ovdje sam, daj mi ruku...

SELMA: Odmah, samo da vidim gdje su mi braća i nana...

AMER: Ne brini. Oni su sa ostalima.

SELMA: Dođi kod mene...

AMER: Tu sam...

Čuje se prasak. Brod počinje da plovi ka pučini... Talasi i vjetar ga udaraju...

MELIHA: Pa mi plovimo... Mi plovimo...

7.

Na mjestu gdje je bio usidren brod stoji samo sidro i nekoliko dasaka. Mirno je i dan je. Na obali stoji Ejub sa grupom Danaca, policajaca i redara.

REDAR I: Nevjerojatno! Kako je ovo moguće!

REDAR II: Rekao sam vam da treba provjeriti usidrenje...

REDAR I: Pa ko bi ovako nešto mogao zamisliti... (*Prilazi grupa policajaca, obalskih stražara.*) Ima li šta novo?

POLICAJAC I: Ništa! Kao da su u zemlju propali... Poslali smo dva helikoptera. Išli su sve do Švedske. Ništa. Na moru su i tri glisera Obalske straže i jedan patrolni brod... *Rajka prevodi zabezекnutom Ejubu...*

EJUB: Pa šta ćete učiniti? Učinite nešto! Tamo mi je sin, unuci... Žene, djeca... Morate nešto učiniti...

RAJKA: Smirite se, molim vas.

EJUB: (*Očajno*) Kako da se smirim... Kako! Oh, Bože, nakon svega još i ovo! Sve se urotilo protiv nas! Sve!

RAJKA: (*Obraća se policajcu.*) Ima li ikakve nade da ih pronađete?

POLICAJAC: Nažalost, nema. Probali smo sve. Potraga traje već dva dana, i mi više ne možemo uraditi ništa...

RAJKA: Pa hoćete li odustati?

POLICAJAC: Bojim se da ćemo morati... Samo nemojte reći to starom. Mi zaista više nemamo vremena za traženje...

EJUB: Šta kaže?

RAJKA: Čekaju još neke izveštaje... Zašto vi ne biste otišli i popili čaj? Ja ću vas obavestiti ako bude kakvih novosti...

EJUB: Ma kakav, bona, čaj... pustite me na miru. Zar ne vidite šta se desilo... zar ne vidite... Oj, Bože... pomози, pomози...

RAJKA: Neće da ide.

POLICAJAC: Onda neke ostane ovdje sam. Mi moramo ići dalje.

RAJKA: Hoćete li onda ostati ovde...

EJUB: Ma bježi, Boga ti... Naravno da hoću... A trebali bi i oni... Neće valjda odustati... Pa da, jedva su čekali da se ovako šta desi... da se riješe neprijatnih i nepoželjnih gostiju.

POLICAJAC: Hajdemo onda. Ovdje više nema šta da se radi...

Odlaze svi. Ejub ostaje sam na obali i očajno gleda prema pučini...

8.

Gusta magla. Brod se jedva vidi, i ne razaznaje se da li je na moru ili na kopnu. Vlada avetinjska tišina. Ljudi na brodu ošamućeni, uspomeno se kreću i osvrću oko sebe.

MELIHA: Kako je hladno! Je li nevrjeme prestalo!

KASIM: Valjda jeste... Ne čuje se ništa... poslušaj...

MELIHA: Šta? Ništa se ne čuje...

ELVIRA: Je li moguće da smo stigli na neko kopno?

KENAN: (*Baca kamenčić s broda.*) Ništa se ne čuje... Nismo na vodi...

RASEMA: Ali nismo ni na kopnu...

SELMA: Šta se desilo? Gdje smo?

AMER: Ne znam... Jesi li dobro?

SELMA: Ne znam... Oh, Bože, gdje su ostali?

AMER: Svi su tu. Ne brini. Vidio sam ti braću i nanu. Tamo je i moja majka...

SELMA: (*Pipa se po tijelu.*) Jesmo li živi?

AMER: (*I on opipava svoje tijelo.*) Ne znam! Zaista ne znam...

SELMA: Šta ako nismo, šta ako nismo...

AMER: (*Zagrli je.*) Makar smo zajedno... ti i ja i ostali... ti i ja...

SELMA: Misliš da to ima nekog značaja...

AMER: Ništa nema značaja, samo to da si okružena onima što te vole, prijatelji su ti, ili makar nisu neprijatelji...

SELMA: I to je sve!

AMER: Više ne postoji, ili nije nam dostupno...

SELMA: A šta ako nismo više živi... Šta onda?

AMER: Valjda ćemo saznati nekako...

Po skeli iznad broda, koja se jedva nazire kroz maglu, šeta duh Hamletovog oca.

Zavjesa

©2006 Nermina Kurspahić